

TILVÆKST Salgsafgrøder nr. 27

Indhold

- **MARK**
- Aktuelt i marken
- Efterafgrøder
- Nedvisning af hestebønner?
- Etablering af vintersæd
- Ammoniakbehandling af halm
- Spild i marken – vurder evt. marker med spild
- Jordprøver – bestil gerne nu
- **REGLER OG TILSKUD**
- Brak – Græs mere end 2 år – småbiotoper
- Frister for slåning af græs og brakmarker
- Klipping af hegn

MARK

Aktuelt i marken

Af planterådgiver Henrik Otto Clement

Vinterraps – følg den tæt

Der er sået en del vinterraps, men nok ikke alt det, som var ønsket. Muligheden for at lave et godt såbed, har været for dårlig mange steder. Nu ser det ud til, at vi får bedre vejr, men det er absolut på bagkant og med risiko for lavere potentiale, hvis man etablerer vinterraps efter 25. august, og det kræver et helt optimalt såbed. En etablering efter 1. september kan generelt ikke anbefales.

Kystnære og lune områder kan bedre klare lidt senere såning end kolde områder inde midt i landet.

Mindre områder i marker, der allerede er fremspiret, men med huller pga. f.eks. snegleangreb eller, hvor der har stået vand, kan eftersås, hvis jorden ellers er tjenlig.

Gødskning

Er der tildelt gødning ved etablering, er der risiko for at der er sket en udvaskning pga. det ekstreme regnvejr. Afvent rapsens udvikling inden der evt. eftergødskes, så man kan vurdere om rapsmarken lykkes. Det kan sagtens vente et par uger fra nu til at vurdere, om der skal tildeles mere gødning.

Ukrudt

Følg planen for ukrudtsbekæmpelse som omtalt i TILVÆKST Salgsafgrøder nr. 21. I de marker der er sået først, skal der tages stilling til om der er behov for bekæmpelse af spildkorn samt evt. græsukrudt.

Skadedyr

Der skal fortsat holdes øje med snegle og følges op ved behov. Se **TILVÆKST Salgsafgrøder nr. 25**. Der ses ikke mange rapsjordlopper lige nu, men udviklingen skal følges, da det varme vejr må forventes at give større flyvning.

Bekæmpelse af rapsjordlopper anbefales i kimbladstadiet ved mere end 5 % bortnavet bladareal. Fra herefter er bekæmpelse relevant ved mere end 10 % bortnavet bladareal frem til planten har 4 løvblade.

Til bekæmpelse kan 0,1- 0,15 kg/ha Lamdex bruges, men kun til og med stadiet 13, dvs. 3 løvblade. Kaiso Sorbie bør gemmes til at bekæmpe rapsjordloppers larve, som normalt skal gøres omkring 1. oktober. Kaiso Sorbie må kun anvendes 1 gang pr. sæson.

Billede 1 Raps kimplante med gnav af rapsjordloppen. Foto: Jens P. Pedersen, SAGRO.

Efterafgrøder

Det er yderst udfordrende at få etableret efterafgrøder i år pga. ekstreme vejrforhold i SAGROs område. Dertil kommer, at snegle kan ødelægge den nyetablerede efterafgrøde.

Efterafgrøderne er vigtige at få etableret, men det skal overvejes, hvad der skal prioriteres, og i hvilken rækkefølge opgaverne skal løses.

Med hensyn til træk i kvoten pga. sen etablering af efterafgrøder, er vi nu i den sidste periode hen mod 7. september. Sørg for at holde udsædsmængden i den høje ende, for at få optimal dækning ved en evt. senere kontrol.

Høst, bjergning af halm og tidlig såning skal prioriteres før etablering af efterafgrøder. Er der udbragt husdyrgødning til tidlig såning, er det vigtigt også at få etableret vintersæden. Udfordringen er dog stadig, at få efterafgrøderne etableret senest 7. september.

Nedvisning af hestebønner?

Af planterådgiver Eva Tine Engelbreth

Hestebønner er generelt sået sent her i foråret, hvilket også bevirker, at høsten trækker ud for hestebønnerne.

Det kan være fristende at visne hele marken ned før høst for at få ensartet modning. Dette er dog ikke tilladt fra og med 2024.

Findes der områder i marken med flerårigt rodukudt, er det dog tilladt at bekæmpe dette. Der anvendes 1.440 g glyphosat pr. ha. Tilsæt gerne spredeklæbemiddel samt ammoniumsulfat for bedre virkning. Sprøjt når ¾ del af bælgene på hestebønnerne er brune til sortfarvede. Husk at det altid er godt at tage billeder af ukrudtet for at kunne dokumentere i tilfælde af kontrol.

Husk at de fleste midler med glyphosat kun må bruges 1 gang pr. planperiode/år. En sprøjtning med glyphosat sidste efterår tæller således som 1. sprøjtning. Det er derfor en god praksis at have to typer af glyphosat med hver sit reg. nr.

Etablering af vintersæd

Af planterådgiver Henrik Otto Clement

Generelt er den sikreste periode at så vintersæd fra den 10. til 25. september, da det vil sikre et godt udbyttepotentiale, samtidig med at der er begrænset risiko for udbyttetab som følge af skadevoldere. Tidlig såning kan øge udbyttepotentialet, men det giver også større risiko for problemer med ukrudt, sygdomme og skadedyr (se længere nede). I sidste ende er vejret og muligheden for at lave et godt såbed afgørende for såtidspunktet.

Såtidspunkt

Vintersæd sået senest den 7. september kan bruges som alternativ til pligtige og målrettede efterafgrøder. 1,9 ha tidligt sået korn kan erstatte 1 ha efterafgrøde. Sørg for at få tilmeldt alt tidligt sået korn, da det enten kan:

- erstatte pligtige- og målrettede efterafgrøder, der er sået for sent og ellers ville give træk i kvælstofkvoten
- opspares og bruges i kommende år som pligtige efterafgrøder.

Fristen for indberetning er d. 10. september.

Tabel 1 Definition af tidlighed i forhold til såtidspunkt i vintersæd.

Tidlig	Middel	Sen	Meget sen
1.-10. sep.	10.-25. sep.	25. sep.-5. okt.	Efter 5. okt.

Arter der egner sig til tidlig såning:

- Hybridrug kan med fordel sås tidligt, da udgiften til udsæd reduceres betydeligt. Desuden kan der opnås højere udbytter ved tidlig såning.
- Hybridvinterbyg kan sås tidligt, hvorved udgiften til udsæd reduceres betydeligt, men det er forbundet med risiko for store omkostninger til planteværn. Effektiv behandling mod større mængder "aggressive" græsukrudsarter som beskrevet nedenunder er ikke muligt i byg.
- Vinterhvede kan sås tidligt, men det har begrænset effekt på udbyttepotentialet – undlades evt. Det kræver, at der ikke er problemer med græsukrudt.

Skadevoldere, der kan give problemer ved tidlig såning:

- Aggressive græsser bliver kraftige ved tidlig såning, hvorved de bliver svære at håndtere. Derfor bør man ikke så tidligt i marker med væselhale, rajgræs og agerrævehale. Når såning udskydes med to uger, vil det omtrent halvere mængden af græsukrudt. På marker med meget græs i de netop høstede kornmarker bør det overvejes, om man med en let harvning omkring 1. september kan få spildfrø af græsserne til at spire. Hvis det lykkes, er det fint at nedvisne 2-3 uger senere og herefter så vintersæden.
- Goldfodsyge og knækkefodsyge udgør en risiko ved tidlig såning – særligt i hvede og rug. Derfor foretrækkes gode forfrugter, som vinterraps og havre forud for tidligt sået vintersæd. Flerårshvede samt hvede dyrket efter 2-3 år med andet korn, kan med fordel bejdses med Latitude, især hvis det sås tidligt. Merprisen for latitude er omkring 200-240 kr./hkg bejdset udsæd.
- Havrerødsot optræder hyppigere i tidligt sået korn, og det er derfor nødvendigt at være meget opmærksom på at bekæmpe lus i efteråret. Rug er mindre modtagelig. Orcade-vinterbyg er resistent mod rødsot. Sorten har givet fht 97 i 2024 (98 i 2023) i Landsforsøgene. Også resistente hvedesorter er på markedet, men endnu ikke i DK.
- Lejesæd optræder oftere ved tidlig såning.
- Sneskimmel og trådkølle-svamp kan give problemer med udvintring af vinterbyg. Risikoen er størst, hvor plantetallet er for højt i forhold til sådatoen.
- Generelt bør planteværnsstrategien tilpasses til tidlig såning, hvorved omkostningerne til planteværn stiger.

Sådybde

Vintersæd sås generelt i ca. 4 cm dybde. Rug og hybridvinterbyg bør dog ikke sås dybere end 2 cm på lerholdige jorde. På sandjord har sådybden mindre betydning. Ved at så hybridrug i 2 cm dybde, opnås en bedre buskning og derved er en lavere udsædsmængde mulig. På humusrige jorde øges sådybden lidt, da denne jord i højere grad fryser op om vinteren.

Udsædsmængde og fremspiringsprocent

Det er vigtigt at tilpasse udsædsmængden til såtidspunktet. Det ønskede plantetal pr. m² for de forskellige kornarter fremgår af tabel 2 eller ved at bruge SAGRO appen. Derefter kan udsædsmængden beregnes ud fra tusindkornsvægt (TKV) og forventet spiringsprocent, se også såtabellen i tabel 3. TKV kan ses på sækken med udsæd. Mange regner med forventet fremspiring på 80-90 %, det er dog ikke ualmindeligt, at den er lavere. Typisk er fremspiringsprocenten lavere på knoldet lerjord, i våd jord eller ved direkte såning. Når kornet er spiret, kan du tælle antal planter et par steder i marken og se om fremspiring svarer til det forventede.

Hvis forfrugten er brak, græs, frøgræs eller har der været meget græsukrudt øges risikoen for græsfluer, her bør plantetallet øges med 30-40 planter pr. m².

Med SAGROs app, kan du få en beregning af udsædsmængde og plantetal. Du finder appen, hvor du normalt henter apps, den er gratis og hedder "SAGRO".

Når rug etableres tidligt, udsås der få planter pr. m², husk på, at det kræver både godt såbed og godt vejr ved og efter såning, så der opnås en god og ensartet spiring.

Hybridsorterne sås i units. En unit svarer til 1 mio. spiredygtige frø. Vægten på en unit af din udsæd ses på sækken.

Eksempel ved 150 pl/m²:

- $150 \text{ pl/m}^2 \times 10.000 \text{ m}^2 = 1,5 \text{ mio. frø}$ svarende til 1,5 units pr. ha.

Husk at korrigere for spiringsprocent: $1,5 \text{ unit} \times 100 / \text{spiringsprocent}$

Tabel 2 Vejledende plantetal ved etablering af vintersæd i forhold til sådato, du kan også bruge SAGRO appen. Se billede 2.

Afgørde	Ønsket plantetal (pl./m ²)			
	1.-10. sep.	10.-25. sep.	25. sep.-5. okt.	Efter 5. okt.
Vinterhvede	200-250	250-325	325-375	375
Hybridrug*	125-150	150-175	175-200	200
Vinterbyg	200-250	250-300	300-350	-
Hybridvinterbyg*	140-160	160-180	180-200	-

*Brug SAGROappen til beregning af udsædsmængde og unit, eller se formlerne i forrige tekstafsnit.

Figur 1 Formel til beregning af udsædsmængde

$$Kg/ha = \frac{\text{ønsket plantetal} \times TKV}{\text{spirings \%}}$$

Tabel 3 Såtabel beregnet ved 85 % markspiring. Tusindkornsvægten (TKV) kan normalt ses på sækken.

TKV	Ønsket plantetal				
	200	250	300	350	400
32	75	94	113	132	151
34	80	100	120	140	160
36	85	106	127	148	169
38	89	112	134	156	179
40	94	118	141	165	188
42	99	124	148	173	198
44	104	129	155	181	207
46	108	135	162	189	216
48	113	141	169	198	226
50	118	147	176	206	235
52	122	153	184	214	245
54	127	159	191	222	254

Billede 2 Logoet for SAGROs app. Du finder den ved at søge på SAGRO, der hvor du normalt henter dine apps. Med appen får du udsædsmængde beregnet i forhold til sådato, TKV, spiringsprocent og såbedets tilstand.

Snegle

Hold øje med snegle, og bekæmp med sneglepiller efter behov. Angreb af snegle ses typisk langs læhegn og på tungere jorde. Der kan både forekomme gnav af agersnegle og dræbersnegle. Agersneglene er små, og kan være svære at se. Læg eventuelt en plade ud på jorden med lidt havregryn under, så du kan hold øje med snegle-aktiviteten.

Startgødning til vintersæd

Generelt anbefaler vi ikke at anvende startgødning ved etablering af vintersæd. Hvis du har arealer, hvor der er stor risiko for manganmangel, og du har gode erfaringer med at forebygge manganmangel med placering af svovlsur ammoniak ved såning, er der dog ingen grund til at ændre denne praksis. Vinterbyg er mest følsom for mangan-mangel i efteråret.

Husk at der højest må bruges 15 kg N/ha i efteråret og at det skal registres at det er sået.

Mistanke om resistent græsukrudt?

Har du mistanke om, at dit græsukrudt er blevet resistent, er det vigtigt at prioritere brugen af et jordmiddel som f.eks. DFF eller Mateno Duo, der indeholder DFF. Boxer har også effekt mod resistent græsukrudt, men i nogle år kan det være svært at komme ud rettidigt med Boxer pga. risiko for fordampning i varmt vejr. Derfor prioriteres DFF eller Mateno Duo som første tiltag mod det resistente græsukrudt. Jordmidlernes virkning mod resistent ukrudt øges ved tidlig behandling, før kornet er fremme. Vær opmærksom på, at Mateno Duo først anbefales fra stadie 10 i rug, når den har skiftet farve fra råd til grøn, pga. risiko for afgrødeskade.

Særligt ved etablering i pløjefrie systemer

Skal der etableres pløjefrit, hvor der er store tuer af "gammelt græs" eller meget italiensk og alm rajgræs, kan det give problemer, da det ofte kan være vanskeligt at nå at nedvisne tilstrækkeligt inden der skal sås, kan det i stedet være nødvendigt at harve græsbevangen nogle gange. Er du særligt hårdt ramt, så overvej om der kan være et

stykke, hvor en pløjning ville være givet godt ud – så du både får ram på græsset og sparer omkostningerne til 2-3 harvninger. Ved pløjning bør du nedvisne problem ukrudt i foragre og hvor sammenpløjningerne vil være, så græsset bekæmpes.

Hvis græs ukrudt nedvisnes, så husk at dagslængden har betydning for hvor hurtigt nedvisningen virker. Derfor bør der gå 10 dage fra nedvisning til jordbearbejdning på nuværende tidspunkt, mens det stiger til 14 dage i løbet af efteråret.

Doseringen af glyphosat før såningen afhænger af hvilke ukrudtsarter, der er i marken. I tabel 4 kan du se hvilken dosis, der egner sig til de forskellige ukrudtsarter.

Tabel 4 Vejledende doser til nedvisning før såning i pløjefrie systemer. Husk altid ammoniumsulfat eller pH regulerende additiv. Kilde SEGES.

Ukrudt	Anbefalet dosering i gram aktivstof pr. ha	Bemærkninger
Spildkorn, enårig rajgræs, nyfremspiret, småt ukrudt	360-480	Ofte nyfremspiret efter tidligere opharvning efter høst
Storkenæb, hejrenæb, snerlepileurt	650-720	Størst dosering ved ukrudt fremspiret forår
Spildraps	360-720	Lavest dosering på nyfremspiret. Størst dosering ved ukrudt fremspiret forår
Alm. rajgræs	360-480	
Italiensk rajgræs og agerrævehale	480-720	Størst dosering ved planter overlevet fra sidste vækstsæson
Kvik, gråbynke, føtøfod	1080	Når kvikken har 3-4 blade. God effekt på gråbynke i september og frem til begyndelsen af oktober
Væselhale	1000-1200	Størst dosering ved planter overlevet fra sidste vækstsæson
Agertidse	1440	God effekt på tidsler i september og frem til begyndelsen af oktober

Ammoniakbehandling af halm

Det er nu muligt at anvende ammoniakbehandling af halm i 18 af landets kommuner. Se tabel 5.

Undtagelsen fra forbuddet mod ammoniakbehandling af halm er baseret på DMI's opgørelse af nedbørsdøgn i de enkelte kommuner. Undtagelsen udløses, hvis der i en kommune i en 3 ugers periode fra uge 31 til 37 har været mere end 14 nedbørsdøgn, hvor døgnnedbøren har været større end eller lig med 0,1 mm nedbør.

Tabel 5 18 kommuner med undtagelsesvis tilladelse til ammoniakbehandling.

Kommuner med mere end 14 nedbørsdøgn på 3 efterfølgende uger		
Billund	Jammerbugt	Skive
Esbjerg	Lemvig	Struer
Herning	Mariagerfjord	Thisted
Hjørring	Morsø	Varde
Holstebro	Randers	Vesthimmerland
Ikast-Brande	Ringkøbing-Skjern	Viborg

Spild i marken – vurder evt. marker med spild

Spild er tab af penge - en tommelfinger regel til at vurdere spild i marken er, at lægge en hånd på jorden og tælle hvor mange kerne der ligger. For hver 5 kerner en voksen herrehånd kan dække, er der et tab på ca. 1 hkg/ha.

Tæller man f.eks. til 35 kerner, er der tabt omkring 7 hkg/ha, osv.

Et spild på 5 og 10 hkg/ha er vist på nedenstående udsnit af billeder 3 og 4 som bruges til opgørelse af spild.

Billede 3 Spild ca. 5 hkg. Kilde SEGES

Billede 4 Spild ca. 10 hkg. Kilde SEGES

Jordprøver – bestil gerne nu

Udtagning af jordprøver er især vigtigt for at kunne holde et reaktionstal inden for det ønskede interval på den enkelte mark. Derudover får du også opdateret niveauerne for næringsstofferne P, K og Mg. Dette er meget vigtigt for økonomien i planteavl. Der bør udtages jordprøver for hver ca. 5 år og ved behov få kalket den nødvendige mængde.

Derudover er der følgende forhold, hvor du bør være opmærksom på udtagning af jordprøver:

- På nyforpagtede eller tilkøbte arealer, hvor analysetallene ikke er kendte
- Ved opløjning af vedvarende græs, rydning af hegn og lignende
- På arealer, hvor væksten har været dårlig i de senere år og udbytterne er utilfredsstillende
- Hvis kalkning eller tilførsel af fosfor, kalium eller magnesium er udeladt gennem flere år
- Hvis fosfortallene er lave og fosforloftet er den begrænsende faktor

REGLER OG TILSKUD

Brak – Græs mere end 2 år – småbiotoper

Husk at brak generelt, arealer hvor der modtages støtte til miljø- og klimavenligt græs samt småbiotoper skal ligge uden jordbearbejdning hele 2024.

Frister for slåning af græs og brakmarker

Nedenstående er en oversigt over de forskellige typer græs, brak og "pleje af græs og naturarealer" samt de frister, der gælder for dem. Et overblik over fristerne er givet i tabel 6. Er du i tvivl om, hvilke kategorier dine arealer tilhører, vil du kunne se det i dit fællesskema, eller du kan kontakte din planterådgiver.

Græsmarker, i omdrift eller permanente

Græsmarker, både permanente og i omdrift, skal slås mindst én gang i perioden 1. juni-25. oktober, slåningen kan erstattes af afgræsning.

Brakmarker

Du skal mindst én gang i kalenderåret slå dine brakmarker. Du må i den forbindelse ikke fjerne plantematerialet fra marken. Du må gerne snitte/skårlægge plantematerialet eller opstakke plantematerialet i et hjørne af brakmarken.

Brakmarker skal slås i april eller efter 1. august, dog senest 25. oktober. Har det ikke været muligt at slå om foråret skal det gøres efter 1. august, hvilket er det mest sikre i forhold til en evt. kontrol.

Landbrugsstyrelsen kontrollerer landbrugsaktiviteten med satellitfotos i starten af oktober, så selvom det er muligt at slå markerne og opfylde kravene frem til 25. oktober, anbefaler vi at gøre det tidligere, gerne i løbet af september. Derved undgås det at Landbrugsstyrelsen bedømmer marken til ikke at være slået baseret på deres satellitfotos. Skulle det ske at Landbrugsstyrelsen medio oktober ikke kan se at aktiviteten er opfyldt, vil det blive markeret med rød farve på deres selvbetjenings markkort. Derefter kan det med fotos dokumenteres at marken er afslået og dermed opfylder aktivitetskravet.

Husk på, at brak og blomsterbrak, der opfylder dit 4 % krav eller er tilmeldt bioordningen bæredygtighed og biodiversitet, skal blive liggende hele året.

Pleje af græs og naturarealer

Disse arealer giver et ekstra tilskud og kan kun søges på specielle arealer. Arealerne deles op i forpligtigelse til afgræsning eller slæt. Slåningsfristerne kan variere, hvis det er ældre tilsagn. Tjek derfor dit eget tilsagn, men nedenstående datoer er gældende for tilsagn 66 og 67, som er givet fra 2015 og frem.

Afgræsningen deles op i enten af skulle være synligt afgræsset d. 15. september eller marken skal have et fast græsningstryk i hele perioden 1. juni-31. august.

Slåningen skal foretages mellem 20. juni og 15. september.

Der er forbud mod slåning i perioden 1. maj til 20. juni.

Tabel 6 Oversigt over frister ved brak, græsmarker og arealer med pleje/græs ordning. Grøn indikerer, at det er perioden hvor det skal gøres, mens rød indikerer forbud. Datoerne er hhv. start- og slutdato.

	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober
Slåningsperiode - Permanent græs og græs i omdrift							
Slåning obligatorisk mindst én gang 1. juni til 25. oktober			01-jun				25-okt
Brakarealer							
Slåningsbrak - slåning mindst én gang årlig	01-apr				01-aug		25-okt
Brak - slåningsforbud 1. maj - 31. juli		01-maj		31-jul			
Pleje af græs og naturarealer							
Slæt forpligtelse - mindst én gang 21. juni - 15. september			21-jun			15-sep	
Afgræsning, synligt afgræsset 15. september						15-sep	
Afgræsning, fast afgræsningstryk - 1. juni - 31. august			01-jun		31-aug		
Slåningsforbud - 1. maj - 20. juni		01-maj	20-jun				

Blomsterbrak

Aktivitetskravet på blomsterbrak marker opfyldes ved etableringen af blomsterbrakken i foråret, senest d. 30. april. Denne etablering tæller som aktivitetskrav i to år. Det betyder, at en mark, der er etableret i 2023 og hvor frø- og nektarproducerende blomster dækker mindst 50 %, opfylder kravet.

Ved behov må du gerne afpudse din blomsterbrakmark i både etableringsåret og det efterfølgende ansøgningsår, men du må ikke fjerne det afslåede plantemateriale.

Husk på, at brak og blomsterbrak der opfylder dit 4 % krav eller er tilmeldt bioordningen bæredygtighed og biodiversitet skal blive liggende hele året.

Klipning af hegn

Nu hvor det bliver efterår, er der god mulighed for at få kigget læhegnene efter. Grundejere i såvel by som på land har pligt til at holde beplantning klippet, så den ikke vokser ud over fortov, sti og vej.

Langs en ejendom, som grænser op til vej, har grundejeren pligt til at studse udhængende grene og holde beplantning opstammet. Det skal ske sådan, at der holdes en frihøjde over vejen på mindst 4,5 meter, dette gælder også den nærmeste meter uden for kørebanen. Over fortove og rabatter skal frihøjden være 2,75 meter. Hæk eller beplantning skal være klippet ind i flugt med vejskel.

Læhegn mellem marker bør også klippes og de afklippede grene fjernes. Derved undgår man at markredskaberne rammer træer og grene, når der arbejdes i marken.